

J e g y z ő k ö n y v.

Készült 1956. szeptember 8-án szombaton de. 11 órakor az MTA szűk elnöksége ülésén.

Jelen vannak: Ruzsnyák István elnök, Fogarasi Béla, Ligeti Lajos al-
elnökök, Erdey-Gruz Tibor főtitkár, Major Máté akadé-
miai titkár, Hatvany József az Elnökségi Titkárság mb.
h. vezetője.

Meghívott az 1. napirendi ponthoz: Tolnai Gábor a TMB titkára.

Meghívott a 8/b. napirendi ponthoz: Biacsi Imre a Gazdasági Titkár-
ság vezetője.

Külföldön tartózkodik: Bognár Géza akadémiai titkár.

Kimentették magukat: Gombás Pál alelnök, Hevesi Gyula és Jánossy
Lajos akadémiai titkárok, Szántó Lajos az MTA
MDP Végrehajtóbizottsága titkára.

Napirend:

- 1./ Az aspirantúra helyzete és a doktori címmel kapcsolatos kérdések.
- 2./ Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének fel-
állítására.
- 3./ Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia elnöki jutalmaira vonat-
kozó szabályzatra és ügyrendre.
- 4./ A Központi Egyszerűsítési Bizottság munkája.
- 5./ A Magyar Enciklopédiával kapcsolatos kérdések.
- 6./ Javaslat Kitaibel emlékünnepegy rendezésére.
- 7./ Javaslat a Kibernetikai Kutató Intézet működési alapelveire és
Tudományos Tanácsára.
- 8./ Egyebek.
 - b./ Kutatóintézetek dolgozóinak fizetésemelése.
 - c./ Műszaki Fizikai Intézet létesítésére vonatkozó javaslat.

Ruzsnyák István megnyitja az ülést és javasolja elsőnek a 8/b. na-
pirendi pont tárgyalását.

Erdey-Gruz Tibor: A Minisztertanács jóváhagyta a kutatóintézetek
dolgozóinak fizetésemelését és ennek fedezetére bizonyos összeget
bocsátott rendelkezésre. A rendelet lehetővé teszi, hogy ne arányo-
san osszuk el a rendelkezésre álló összeget az intézetek között, ha-
nem egyiknek többet, a másoknak kevesebbet adjunk. A szűk elnökség-
től javaslatot kérünk, hogy minden intézetnek megadjuk-e azt az át-
lagbért, amelyet a Minisztertanács engedélyez, vagy egyes intézete-
ket fontosabbnak tartván magasabb átlag szintet állapítsunk meg,
más intézetek rovására.

Biacsi Imre: A kutatóintézetek dolgozóinak fizetésemelésére három alternatívát említ meg:

- 1./ A jelenlegi effektív fizetéseket a most biztosított keret alapján feltölteni az új középarányosig. Akadémiai átlagban a keret 24.5%-os emelést biztosít. Ez azt jelentené, hogy lenne olyan intézet, amely 26-28%-os emelést kapna és lenne olyan, amely csak 18-20%-ot, attól függően, hogy a pillanatnyi bérszintjük milyen magas.
- 2./ A jelenlegi bérszinthez mechanikusan hozzáadni a 24.5%-ot, ebben az esetben az aránytalanságok megmaradnának.
- 3./ Bizonyos tudományágak területén magasabb bérszintet kívánunk-e biztosítani, meghatározva, hogy mely tudományágaknál milyen bérszintet.

Rusznay István: Az emelés átlagosan azonos legyen, de egyes kiemelkedő embereknek nagyobb fizetést javasol biztosítani.

Fogarasi Béla: A jelenlegi aránytalanságok egyrésze nem véletlen. Javasolja az aránytalanságok meghagyását és ezt az alkalmat, csak általános fizetésemelésre használjuk fel. Később hosszabb előkészítés után lehet kategorizálással foglalkozni.

Erdey-Gruz Tibor: Javasolja a fizetéseket közös plafonra felemelni és a tervezettnél nagyobb központi tartalékot meghagyni, hogy egyes kiemelkedő egyéniségek részére magasabb fizetést tudjunk biztosítani, esetleg személyi fizetést.

Rusznay István: Javasolja először az 1900 forint alatt lévő fizetéseket felemelni 1900 forintra, a megmaradt összeget pedig százszázalékosan elosztani.

Fogarasi Béla: Hiányolja a tudományos kutatók kategorizálását.

Biacsi Imre: Nyolc munkakört érint a fizetésrendezés, de érinti az intézet többi dolgozóját is. Az igazgatói jutalmazási keret ezen bérrendezés alapján 10%-ról 5%-ra lesz leszállítva és a fennmaradó 5%-ot lehet felhasználni az egyéb dolgozók bérének felemelésére. Javasolja, hogy a kutatóintézetek jutalmazási keretéből felszabaduló összeget az Akadémia egy központi szerve gyűjtse össze és ossza el arányosan, létszám és beralap formájában a kutatóintézetek között.

A szük elnökség javaslata:

A kutatóintézetek dolgozóinak fizetésemelését oly módon kell végrehajtani, hogy minden intézet egy-egy kulcsszám szerint kinevezett dolgozóinak átlagbére az arra a kulcsszámra megállapított általános átlagbérrel legyen egyenlő.

A nem tudományos dolgozók béremelésére felszabaduló összeget központilag kell elosztani a nem tudományos dolgozók béralapjainak arányában.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

1./ Az aspirantura helyzete és a doktori címmel kapcsolatos kérdések.

Erdey-Gruz Tibor: A Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottsága határozatot hozott, hogy ne csak az újonnan végzett jogászoknak és orvosoknak adják meg a doktori cím használatát, hanem hatalmazák fel a többi egyetemet is a doktori cím adományozására. Egyben megbizta az Akadémiát és az Oktatásügyi Minisztériumot, hogy ezt dolgozza ki és hozza összhangba a tudományos minősítések rendszerével.

Tolnai Gábor: A Tudományos Minősítő Bizottság legutóbbi ülésén foglalkozott ezzel a kérdéssel és az a vélemény alakult ki, hogy összhangba kell hozni a doktori címet a doktori és kandidátusi fokozatokkal. A TMB ülésén több variáció merült fel. A vélemények azonban megegyeztek abban, hogy a kandidátusi fokozatra más elnevezés kellene. Felmerült a magiszter és a professzor elnevezés. Szintén a TMB ülésén merült fel, hogy erősebben hangsúlyozandó a mellékelt javaslat szövegében, hogy a káderutánpótlásnak nem a szerzett aspirantura, hanem a rövidített aspirantura a megfelelőbb eszköze. Az Oktatásügyi Minisztérium képviselője kérte, hogy nemcsak a kandidátusi és doktori disszertációk megvédése, hanem a tudományos fokozatok odaitélése is az egyetem feladata legyen.

Fogarasi Béla: A beadott előterjesztés és javaslatok nem oldják meg az aspirantura ügyét. Legnagyobb hiányossága, hogy nem tartalmaz koncepciót az egész kérdés további irányítására. Az aspi-

rársoknak csak igen minimális része az, amely képes megbirkózni a szervezett aspiranturával. A Szovjetunióban is voltak hiányosságok, de megváltoztatták az egész képzési formát.

A TMB-nak megfelelő intézmény köteles valamennyi kandidátusi disszertációt felülbírálni és megadni a fokozatot. Látva azt, hogy a szervezett aspiranturával a jelentkezők nagy része nem boldogul, három év alatt csak annyira legyenek kötelezve, hogy letegyék a vizsgákat és téziseket nyújtsanak be, amelyet a bizottság elfogadjon.

Nem kielégítő a rövidített aspiránsképzés sem. Már maga az elnevezése is igen szerencsétlen. Legnagyobb baj az, hogy nem tudjuk, hogy mit akarunk vele, milyen arányokban, milyen céllal és milyen szakmákban van szükség erre.

Nem megfelelőek a fokozatok elnevezéséről szóló javaslatok sem. A "magister" cím például Angliában és Amerikában az egyetemet végzett diplomátákat illeti meg.

A beadott javaslatban számok vannak, amelyek nincsenek megalapozva, számok vannak az aspiránsok osztályösszetételéről, amelyek erősen vitathatók. Ennek a szemantizmusnak véget kell vetni. A javaslatot nem tartja a kérdés megoldására alkalmasnak.

Ligeti Lajos: Szét kell választani az egyetemi és az akadémiai vonalakat. Egyetért Fogarasi Béla alelnökkel, hogy a szovjet példát kell figyelembe vennünk. Lényegesnek tartja, hogy az összes tudományos minősítések közvetlen az Akadémia kezében maradjanak. A jóváhagyás joga az Akadémiáé legyen.

Erdey-Grúz Tibor: A felvetett javaslatokat széles körben meg kell vitatni. Kérdés az, hogy ez a javaslat megfelelő tárgyalási alap-e. Az értelmiségi határozat és a doktori címekkel kapcsolatos határozat szükségessé teszik a javaslatok átdolgozását. Megvizsgálandó, hogy a disszertációk megvédését határidőhöz kössük-e, vagy sem. Az egyetemeknek az eddigieknél sokkal nagyobb hatáskört kell biztosítani.

A jelenlegi rendszer szerint az aspiráns idejéből $1\frac{1}{2}$ - 2 év vizsgákra megy el. Egyik fő probléma, hogy ezen segítsünk, hogy megfelelő átmeneti idő után a felvételi vizsga legyen az egyetlen vizsga, amit le kelljen tenni.

Tolnai Gábor: Fogarasi elvtársnak igaza van, hogy ebben a javaslatban nincsen koncepció.

Az aspiranturán kívüli kandidatura megszerzése kell, hogy a tudományos káderutánpótlás fővonala legyen.

A számok és az osztályösszetétel a javaslatból kihagyandók.

Az egyetemek sokkal lelkesebben és felelősségteljesebben végeznék, ha az ő feladatuk lenne az aspiránsképzés. A jóváhagyásnak azonban feltétlenül az Akadémián kell történnie.

Rusznay István: A Tudományos Minősítő Bizottság állapítsa meg a koncepciót, hogy mit akar.

A tudományos minősítésekkel kapcsolatban meg kell néznie a TMB-nak, hogy mi a célja, mit akarunk, milyen képességű embereket akarunk képezni. A javaslatot olyan formában kell önteni, amely vitára alkalmas. Legyen egy jó bevezetés és legyenek tézisek, amelyek megvitatathatók. Vitás kérdésekben a TMB tegyen javaslatot. Az előterjesztés címe legyen "A tudományos minősítések helyzete."

Fogarasi Béla: A határozati javaslatok utolsó pontját feltétlen fontosnak, és szükségesnek tartja annak megvalósítását, azonban nem lehet vita tárgya. Ezt a pontot a javaslatból ki kell venni. Ezzel az Elnökségnek és az állami szerveknek kell foglalkozni.

Hasonló az 1/3 pont, amely szintén nem a vitára tartozik.

A szűk elnökség javaslata:

A Tudományos Minősítő Bizottság az itt elhangzott javaslatok alapján készítsen egy vitára alkalmas anyagot, amelyet az Elnökség tagjainak október hó 12-ig küldjön meg.

A Tudományos Minősítő Bizottság által készített javaslattal az október 20-án megtartandó Elnökségi ülés foglalkozzék és döntse el, hogy a javaslat a nagy nyilvánosság elé bocsátható-e vitára.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

2./ Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének felállítására.

A szűk elnökség javaslata:

Fel kell terjeszteni a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének felállításával kapcsolatos minisztertanácsi javaslatot.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

3./ Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia elnöki jutalmaira vonatkozó szabályzatra és ügyrendre.

A szűk elnökség javaslata:

Jóvá kell hagyni a Magyar Tudományos Akadémia elnöki jutalmaira vonatkozó szabályzatot és ügyrendet.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

4./ A Központi Egyszerűsítési Bizottság munkája.

A szűk elnökség javaslata:

Jóvá kell hagyni a Központi Egyszerűsítési Bizottság eddigi munkáját és munkatervét.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

5./ A Magyar Enciklopédiával kapcsolatos kérdések.

Erdey-Gruz Tibor: Az Akadémia Elnöksége a Népművelési Minisztériummal egyetértésben előterjesztést tett a Minisztertanácsnak, melyben javasolta, hogy a Magyar Enciklopédia szerkesztése és előállítására céljából a Kiadói Főigazgatóság főhatósága alatt külön kiadó vállalatot létesítsenek.

A Minisztertanács Elnöksége megállapította, hogy az új vállalatok alapítása a tárcák feladata. Javasolta azonban az Enciklopédia kiadását új vállalat létrehozása nélkül megoldani. Egyben bírálta az Enciklopédia Szerkesztőségét, hogy költségesen és nem megfelelő módon dolgozik.

Fogarasi Béla: Az Enciklopédia Szerkesztőségének munkáját elsősorban tudományos szempontból kell megvizsgálni, hogy a tartalom tudományos színvonala megfelelő legyen, de ugyanakkor az anyag készítése az elkövetkező években ne jelentsen túl nagy megterhelést a kutatók részére. Biztosítani kell a kiadvány megfelelő minőségét, kivitelét és azt, hogy idejében megjelenjék.

A Szovjetunió tapasztalatainak figyelembevételével újból alaposan meg kell vizsgálni, nem kellene-e mégis külön vállalatot létrehozni.

A szűk elnökség javaslata:

Rusznayák István elnök, Erdey-Gruz Tibor főtitkár, a Könyv- és Folyóiratkiadási Bizottság bevonásával - Fogarasi elvtárs által megadott szempontok szerint - vizsgálják felül az Enciklopédia munkáját és tegyenek megfelelő javaslatokat.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

6. / Javaslát Kitaibel emlékünnepeály rendezésére.

A szűk elnökség javaslata:

Jóvá kell hagyni a Kitaibel emlékünnepeály rendezéséről szóló javaslatot és meg kell bizni az alábbi bizottságot az ünnepeály előkészítésével, azzal, hogy sürgösen tegyék meg az Elnökség felé részletes javaslatukat az ünnepeály programjára és költségvetésére.

Elnök: Jávorka Sándor akadémikus.

Titkár: Kárpáti Zoltán a biológiai tudományok doktora.

Tagok: Soó Rezső akadémikus,
Vadász Elemér akadémikus,
Haranghy László levelező tag,
Proszt János a kémiai tudományok doktora,
Sós Árpád a biológiai tudományok kandidátusa,
Dési Frigyes a fizikai tudományok kandidátusa,
Halmi Tibor tudományos kutató és
Allodiatorisz Irma tudományos kutató.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

7. / Javaslát a Kibernetikai Kutató Intézet működési alapelveire és Tudományos Tanácsára.

Erdey-Gruz Tibor: A Kibernetikai Kutató Csoport felállítását a Minisztertanács jóváhagyta. Megállapítandó, hogy a Csoport a III., vagy a VI. Osztály keretében működjék-e.

A szűk elnökség javaslata:

Fel kell kérni a III. és a VI. Osztály vezetőségét, hogy együttes ülés keretében vitassák meg, hogy a Csoport melyik osztály keretében működjék és tegyenek javaslatot az Elnökség elé.

Az Akadémia elnöke a javaslatot elfogadta.

8./ Egyebek.

Erdey-Gruz Tibor: Az Akadémia elnöke az Elnökség határozata értelmében a Minisztertanács elé terjesztette a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Fizikai Kutató Intézetéről szóló javaslatot.

K.m.f.